

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (třetího senátu)

9. října 2014 *

„Řízení o předběžné otázce — Naléhavé řízení o předběžné otázce — Soudní spolupráce v občanských věcech — Příslušnost a uznávání a výkon rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti — Nařízení (ES) č. 2201/2003 — Protiprávní zadržení — Obvyklé bydliště dítěte“

Ve věci C-376/14 PPU,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Supreme Court (Irsko) ze dne 31. července 2014, došlým Soudnímu dvoru dne 7. srpna 2014, v řízení

C

proti

M,

SOUDNÍ DVŮR (třetí senát),

ve složení M. Ilešič, předseda senátu, A. Ó Caoimh, C. Toader, E. Jarašiūnas (zpravodaj)
a C. G. Fernlund, soudci,

generální advokát: M. Szpunar,

vedoucí soudní kanceláře: L. Hewlett, vrchní rada,

s ohledem na žádost předkládajícího soudu ze dne 31. července 2014, došlou Soudnímu dvoru dne 7. srpna 2014, o projednání žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce v naléhavém řízení v souladu s článkem 107 jednacího řádu Soudního dvora,

s ohledem na rozhodnutí třetího senátu ze dne 14. srpna 2014 vyhovět této žádosti,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 22. září 2014,

s ohledem na vyjádření předložená:

- za C C. Walshem, solicitor, R. Costellem, BL, a D. Browne, SC,
- za M C. Fitzgeraldem, SC, a K. Kellym, BL,
- za francouzskou vládu F. Gloaguen a F.-X. Bréchetem, jako zmocněnci,

* Jednací jazyk: angličtina.

— za Evropskou komisi L. Flynnem a M. Wilderspinem, jako zmocněnci,

po vyslechnutí generálního advokáta,

vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 (Úř. věst. L 338, s. 1; Zvl. vyd. 19/06, s. 243, dále jen „nařízení“).
- 2 Tato žádost byla podána v rámci sporu mezi C a M ohledně návratu jejich nezletilého dítěte, které se nachází se svou matkou v Irsku, do Francie.

Právní rámec

Haagská úmluva z roku 1980

- 3 Článek 1 Úmluvy ze dne 25. října 1980 o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí, uzavřené dne 25. října 1980 v Haagu (*Recueil des traités des Nations unies*, sv. 1343, č. 22514, dále jen „Haagská úmluva z roku 1980“), stanoví:

„Předměty této úmluvy jsou:

- a) zajistit bezodkladný návrat dětí protiprávně přemístěných nebo zadržovaných v některém smluvním státě,

[...]“

- 4 Článek 3 uvedené úmluvy stanoví:

„Přemístění nebo zadržení dítěte se považuje za protiprávní, jestliže:

- a) bylo porušeno právo péče o dítě, které má osoba, instituce nebo kterýkoliv jiný orgán buď společně, nebo samostatně, podle právního řádu státu, v němž dítě mělo své obvyklé bydliště bezprostředně před přemístěním nebo zadržením,
- b) v době přemístění nebo zadržení bylo toto právo skutečně vykonáváno, společně nebo samostatně, nebo by bylo takto vykonáváno, kdyby bylo nedošlo k přemístění či zadržení.

Právo péče o dítě uvedené v písmenu a) může vyplývat zejména ze zákonů nebo ze soudního nebo správního rozhodnutí nebo z dohody platné podle právního řádu daného státu.“

- 5 Článek 12 této úmluvy stanoví:

„Jestliže dítě bylo protiprávně přemístěno nebo zadrženo podle článku 3 a v den zahájení řízení před soudním nebo správním orgánem smluvního státu, v němž dítě je, uplynulo období kratší jednoho roku ode dne protiprávního přemístění nebo zadržení, nařídí příslušný orgán bezodkladné navrácení dítěte.

[...]

- 6 Článek 19 Haagské úmluvy z roku 1980 zní takto:

„Rozhodnutí o návratu dítěte, vydané podle této úmluvy, se nedotýká věcné úpravy práva péče o dítě.“

Unijní právo

- 7 Bod 12 odůvodnění nařízení uvádí:

„Pravidla pro určení příslušnosti ve věcech rodičovské zodpovědnosti stanovená tímto nařízením jsou formulována s ohledem na nejlepší zájmy dítěte, zejména na blízkost. [...]“

- 8 Podle článku 2 nařízení:

„Pro účely tohoto nařízení:

[...]

- 7) „rodičovskou zodpovědností“ se rozumějí veškerá práva a povinnosti fyzické nebo právnické osoby týkající se dítěte nebo jmění dítěte, která jsou jí svěřena [soudním] rozhodnutím, právními předpisy nebo právně závaznou dohodou. Tento pojem zahrnuje především právo péče o dítě a právo na styk s dítětem;

- 8) „nositelům rodičovské zodpovědnosti“ se rozumí osoba, která má rodičovskou zodpovědnost k dítěti;

- 9) „právem péče o dítě“ se rozumějí práva a povinnosti týkající se péče osoby o dítě, a zejména právo určit místo bydliště dítěte;

[...]

- 11) „neoprávněným odebráním [protiprávním přemístěním] nebo zadržením“ se rozumí odebrání [přemístění] nebo zadržení dítěte,

- a) kterým je porušováno právo péče o dítě vyplývající ze soudního rozhodnutí, ze zákona nebo z právně závazné dohody podle právních předpisů členského státu, ve kterém mělo dítě své obvyklé bydliště bezprostředně před odebráním [přemístěním] nebo zadržením,

a

- b) za předpokladu, že v době odebrání [přemístění] nebo zadržení bylo skutečně vykonáváno právo péče o dítě, ať společně nebo samostatně, nebo by toto právo bylo vykonáváno, kdyby k odebrání [přemístění] nebo zadržení nedošlo. Péče o dítě se považuje za vykonávanou společně v případě, kdy podle rozhodnutí nebo ze zákona jeden z nositelů rodičovské zodpovědnosti nemůže rozhodnout o místě bydliště dítěte bez souhlasu jiného nositele rodičovské zodpovědnosti.“

- 9 Kapitola II nařízení upravuje pravidla týkající se příslušnosti a obsahuje v oddíle 1 zahrnujícím články 3 až 7 pravidla pro určení příslušnosti ve věcech týkajících se rozvodu, rozluky nebo prohlášení manželství za neplatné, v oddíle 2 zahrnujícím články 8 až 15 pravidla pro určení příslušnosti ve věci rodičovské zodpovědnosti a v oddíle 3 zahrnujícím články 16 až 20 společná ustanovení.

10 Článek 8 nařízení, nadepsaný „Obecná příslušnost“, stanoví:

„1. Soudy členského státu jsou příslušné ve věci rodičovské zodpovědnosti k dítěti, které má v době podání žaloby obvyklé bydliště na území tohoto členského státu.

2. Odstavec 1 platí s výhradou článků 9, 10 a 12.“

11 Článek 9 téhož nařízení, nadepsaný „Zachování příslušnosti podle předchozího obvyklého bydliště dítěte“, v odstavci 1 stanoví:

„V případě, že se dítě zákonným způsobem přestěhuje z jednoho členského státu do jiného a získá zde nové obvyklé bydliště, ponechají si soudy členského státu předchozího obvyklého bydliště dítěte odchýlně od článku 8 příslušnost po dobu tří měsíců po přestěhování pro účely úpravy rozhodnutí o právu na styk s dítětem vydaného v tomto členském státě před přestěhováním dítěte v případě, že nositel práva na styk s dítětem podle rozhodnutí o právu na styk má nadále obvyklé bydliště v členském státě předchozího obvyklého bydliště dítěte.“

12 Článek 10 nařízení, nadepsaný „Příslušnost v případech únosu dítěte“, stanoví, že v případech protiprávního přemístění nebo zadržení dítěte jsou nadále příslušné soudy členského státu, ve kterém mělo dítě obvyklé bydliště bezprostředně před svým protiprávním přemístěním nebo zadržením, ledaže jsou splněny určité podmínky stanovené tímto ustanovením.

13 Článek 11 nařízení, nadepsaný „Navrácení dítěte“, stanoví v odstavci 1:

„V případě, že osoba, orgán nebo jiný subjekt mající právo péče o dítě požádá příslušné orgány v členském státě o vydání rozhodnutí na základě Haagské úmluvy [z roku 1980], aby dosáhl navrácení dítěte, které bylo neoprávněně odebráno [protiprávně přemístěno do jiného členského státu] nebo zadrženo v jiném členském státě než v členském státě, ve kterém mělo dítě obvyklé bydliště bezprostředně před neoprávněným odebráním [protiprávním přemístěním] nebo zadržením, použijí se odstavce 2 až 8.“

14 Článek 12 nařízení, nadepsaný „Pokračování příslušnosti“, stanoví:

„1. Soudy členského státu příslušné podle článku 3 rozhodovat o návrhu na rozvod, rozluku nebo na prohlášení manželství za neplatné jsou příslušné rozhodovat o každé věci týkající se rodičovské zodpovědnosti spojené s tímto návrhem v případě,

a) že alespoň jeden z manželů má rodičovskou zodpovědnost k dítěti

a

b) manželé a nositelé rodičovské zodpovědnosti v době zahájení řízení příslušnost soudů výslovně či jiným jednoznačným způsobem přijali a je to v zájmu dítěte.

2. Soudní příslušnost podle odstavce 1 končí,

a) jakmile se rozhodnutí vyhovující návrhu na rozvod, rozluku nebo na prohlášení manželství za neplatné nebo tento návrh zamítající stane pravomocným;

b) v případech, kdy řízení o rodičovské zodpovědnosti ke dni uvedenému v písmenu a) stále probíhá, jakmile se rozhodnutí vydané v takovém řízení stane pravomocným;

c) jakmile řízení uvedená v písmenech a) a b) skončí z jiného důvodu.

3. Soudy členského státu jsou příslušné k rozhodnutí ve věci rodičovské zodpovědnosti i v jiných řízeních, než která jsou uvedena v odstavci 1, v případě, že

a) dítě má silný vztah k tomuto členskému státu, zejména z toho důvodu, že jeden z nositelů rodičovské zodpovědnosti má v tomto členském státě obvyklé bydliště nebo dítě je státním příslušníkem tohoto členského státu,

a

b) všechny strany řízení v době zahájení řízení příslušnost soudů výslovně či jiným jednoznačným způsobem přijaly a je to v zájmu dítěte.

[...]“

15 Článek 19 nařízení, nadepsaný „Překážka litispendence a závislé žaloby“, stanoví:

„1. Je-li u soudů různých členských států zahájeno mezi týmiž stranami řízení ve věci rozvodu, rozluky nebo prohlášení manželství za neplatné, přeruší soud, u něhož bylo řízení zahájeno později, bez návrhu řízení až do doby, než se určí příslušnost soudu, který řízení zahájil jako první.

2. Pokud je řízení ve věci rodičovské zodpovědnosti ke stejnému dítěti [k dítěti s týmž předmětem a] v téže věci zahájeno u soudů různých členských států, přeruší soud, u něhož bylo řízení zahájeno později, bez návrhu řízení až do doby, než se určí příslušnost soudu, který řízení zahájil jako první.

[...]“

16 Kapitola III nařízení obsahuje pravidla týkající se uznávání rozhodnutí vydaných v některém členském státě v jiných členských státech a jejich výkonu. Článek 24 nařízení, který je součástí oddílu 1 této kapitoly týkajícího se uznávání, nadepsaný „Zákaz přezkoumání příslušnosti soudu země původu“, stanoví:

„Příslušnost soudu členského státu původu nesmí být přezkoumávána. Hledisko veřejného pořádku uvedené v čl. 22 písm. a) a čl. 23 písm. a) nelze uplatnit v případě pravidel pro určení příslušnosti stanovených v článcích 3 až 14.“

17 Článek 28 nařízení, který je součástí oddílu 2 kapitoly III týkajícího se návrhu na prohlášení vykonatelnosti, v odstavci 1 stanoví:

„Výkon rozhodnutí o výkonu rodičovské zodpovědnosti ve vztahu k dítěti vydaných v členském státě, v němž jsou vykonatelná a která byla doručena, je nařízen v jiném členském státě, byla-li tam tato rozhodnutí na návrh kterékoli zúčastněné strany prohlášena za vykonatelná.“

Irské právo

18 Z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že zákon o únosech dětí a výkonu rozhodnutí o svěřeni do péče z roku 1991 (Child Abduction and Enforcement of Custody Orders Act 1991), ve znění použitelném na skutkový stav v původním řízení (dále jen „zákon o únosech dětí a výkonu rozhodnutí o svěřeni do péče z roku 1991“), provádí v irském právu Haagskou úmluvu z roku 1980. Tento zákon byl změněn nařízením z roku 2005 týkajícím se Evropských společenství (rozsudky ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti) [European Communities (Judgments in Matrimonial Matters and Matters of Parental Responsibility) Regulations 2005] za účelem zohlednit nařízení ve věcech spadajících pod Haagskou úmluvu z roku 1980, které se týkají členských států.

Spor v původním řízení a předběžné otázky

- 19 C, francouzský státní příslušník, a M, britská státní příslušnice, uzavřeli sňatek dne 24. května 2008 ve Francii. Z jejich svazku se narodilo dne 14. července 2008, rovněž ve Francii, dítě. Vzhledem k tomu, že vztahy mezi rodiči se rychle zhoršovaly, podala M dne 17. listopadu 2008 žádost o rozvod. Otec a matka poté zahájili ve Francii řadu řízení týkajících se dítěte, a to jak před vydáním rozsudku o rozvodu a před tím, než otec podal k High Court (Irsko) žádost o navrácení dítěte do Francie, tak poté. Pro zodpovězení otázek položených předkládajícím soudem je relevantní pouze rozsudek o rozvodu a následné skutkové okolnosti a řízení.

Rozsudek o rozvodu a následné skutkové okolnosti a soudní řízení

- 20 O rozvodu z viny obou manželů rozhodl tribunal de grande instance d'Angoulême (Francie) rozsudkem ze dne 2. dubna 2012 (dále jen „rozsudek ze dne 2. dubna 2012“). Tento rozsudek stanovil účinnost rozvodu manželů na 7. dubna 2009, rozhodl, že rodičovská odpovědnost bude ve vztahu k dítěti vykonávána společně oběma rodiči, stanovil, že počínaje 7. červencem 2012 bude mít dítě obvyklé bydliště u matky, a upravil právo otce na styk s dítětem a návštěvy dítěte u něj pro případ neshody mezi účastníky řízení, přičemž stanovil různé způsoby podle toho, zda si matka zvolí bydliště ve Francii, nebo francouzské území opustí a bude žít v Irsku. Tento rozsudek upřesňuje, že matka je oprávněna „usadit se v Irsku“ a ve výroku připomíná, že je „v případě ustanovení týkajících se dítěte ze zákona předběžně vykonatelný“.
- 21 Dne 23. dubna 2012 se C proti tomuto rozsudku odvolal, přičemž odvolání směřovalo pouze proti opatřením týkajícím se dítěte a skutečnosti, že mu byla uložena povinnost zaplatit M určitou částku jakožto zálohu na její část společného jmění. Dne 5. července 2012 zamítl první předseda cour d'appel de Bordeaux (Francie) jeho návrh na zastavení předběžného výkonu uvedeného rozsudku.
- 22 Dne 12. července 2012 odjela M s dítětem do Irska, kde se nyní zdržují. Podle předkládacího rozhodnutí se nedržela ustanovení rozsudku ze dne 2. dubna 2012 týkajících se práva otce na styk s dítětem a návštěvy dítěte u něj.
- 23 Rozsudkem ze dne 5. března 2013 zrušil cour d'appel de Bordeaux rozsudek ze dne 2. dubna 2012, pokud jde o ustanovení týkající se bydliště dítěte, práva na styk s dítětem a návštěvy dítěte a zaplacení zálohy na část společného jmění. Stanovil, že dítě bude mít bydliště v místě bydliště otce, a upravil právo matky na styk s dítětem a návštěvy dítěte u ní.
- 24 Dne 31. března 2013 C, dovolávaje se zejména skutečnosti, že M odmítá dítě předat, podal návrh k soudci pro rodinné záležitosti u tribunal de grande instance de Niort (Francie), aby byla rodičovská zodpovědnost svěřena výlučně jemu, aby bylo pod hrozbou pokuty nařízeno navrácení dítěte do jeho bydliště a aby nesmělo opustit území Francie bez souhlasu otce. Dne 10. července 2013 soudce pro rodinné záležitosti u tribunal de grande instance de Niort návrhovým žádáním C vyhověl.
- 25 Dne 18. prosince 2013 podal C na základě článku 28 nařízení k High Court návrh na prohlášení vykonatelnosti rozsudku cour d'appel de Bordeaux ze dne 5. března 2013. Tomuto návrhu bylo vyhověno, nicméně M, která podala dne 7. ledna 2014 proti tomuto rozsudku kasační opravný prostředek, jenž nyní projednává Cour de cassation (Francie), požádala dne 9. května 2014 High Court o přerušování řízení o výkonu rozhodnutí.

Rozsudek High Court a předkládací rozhodnutí

- 26 Dne 29. května 2013 podal C k High Court návrh, aby uvedený soud na základě článku 12 Haagské úmluvy z roku 1980, článků 10 a 11 nařízení a zákona o únosech dětí a výkonu rozhodnutí o svěřeni do péče z roku 1991 nařídil navrácení dítěte do Francie a určil, že jej matka protiprávně zadržela v Irsku.
- 27 Rozsudkem ze dne 13. srpna 2013 High Court tento návrh zamítl, přičemž v podstatě uvedl, že přemístění dítěte do Irska bylo oprávněné, jelikož k němu došlo na základě rozsudku francouzského soudu, který toto přemístění povolil, že návrh na zastavení předběžného výkonu rozsudku ze dne 2. dubna 2012 byl zamítnut, že tento rozsudek je konečný, jelikož nejde o nařízení předběžných opatření ani o dočasné nebo prozatímní rozhodnutí, a že nebyl změněn ani zrušen ve lhůtě tří měsíců uvedené v článku 9 nařízení. Na základě toho dospěl k závěru, že obvyklé bydliště dítěte není závislé na skutečnosti, že C podal proti tomuto rozsudku odvolání, a že řešení sporu, který projednává, záleží především na posouzení skutkových otázek, jelikož nic v pojmu „obvyklé bydliště“ nebrání tomu, aby bylo toto bydliště změněno, a nařízení ostatně počítá se situací, kdy k takové změně dojde před přenesením příslušnosti. S ohledem na skutkové okolnosti konstatoval, že dítě má v daném případě obvyklé bydliště v Irsku, a to od okamžiku, kdy jej jeho matka do tohoto členského státu přivezla s úmyslem usadit se tam.
- 28 C podal dne 10. října 2013 proti tomuto rozsudku odvolání, v němž poukazoval zejména na to, že skutečnost, že přemístění dítěte do Irska bylo oprávněné, neznamená, že se jeho obvyklé bydliště změnilo, že oprávněné přemístění nevylučuje protiprávní zadržení, že rozsudek ze dne 2. dubna 2012 byl předběžně vykonatelný, a tedy dočasný, zatímco bylo projednáváno proti němu podané odvolání, že matka neuvedla před francouzskými soudy, že má v úmyslu pečovat o dítě v Irsku, že nikdy nezpochybnila příslušnost francouzských soudů ani neuvedla, že došlo ke změně obvyklého bydliště dítěte, že jednoznačným záměrem těchto soudů je ponechat si příslušnost v souvislosti s právem péče o dítě, že irské soudy jsou vázány rozhodnutími francouzských soudů, které zahájily řízení jako první a jsou i nadále příslušné rozhodovat o péči o dítě, a konečně, že High Court vyložil článek 9 nařízení nesprávně.
- 29 V odpověď na tato tvrzení M uvádí, že obvyklé bydliště dítěte je třeba zkoumat z faktického hlediska a že v daném případě se toto bydliště po přemístění dítěte do Irska změnilo, a to v souladu s rozsudkem ze dne 2. dubna 2012, který jí umožňoval, aby určila místo bydliště dítěte sama, takže nedošlo k žádnému porušení práva péče o dítě. Povaha tohoto rozsudku ani proti němu podané odvolání podle ní takové faktické změně bydliště nebrání. V souvislosti s pojmem „obvyklé bydliště“ odkazuje na rozsudky Soudního dvora A (C-523/07, EU:C:2009:225) a Mercredi (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829).
- 30 Předkládající soud uvádí, že ve sporu v původním řízení vyvstávají otázky výkladu článků 2, 12, 19 a 24 nařízení. Poukazuje na to, že francouzské soudy ve smyslu nařízení zahájily řízení jako první, že oba rodiče v době zahájení řízení jednoznačně přijali jejich příslušnost a že tyto soudy tvrdí, že jsou ve věci rodičovské zodpovědnosti i nadále příslušné navzdory tomu, že dítě se nachází v Irsku. Pokud tomu tak je, zadržovala matka podle uvedeného soudu dítě protiprávně od okamžiku prvního porušení práva na styk s dítětem a návštěvy dítěte stanoveného rozsudkem ze dne 2. dubna 2012. Klade si tedy otázku, zda tato příslušnost s ohledem na ustanovení čl. 12 odst. 2 písm. b) nebo čl. 12 odst. 3 písm. a) a b) nařízení skončila, či nikoliv. Podle jeho názoru se použije čl. 19 odst. 2 nařízení.
- 31 Uvedený soud rovněž uvádí, s odkazem na rozsudky A (EU:C:2009:225) a Mercredi (EU:C:2010:829), že pojem „obvyklé bydliště“, který nařízení nedefinuje, je vždy skutkovou otázkou a že je třeba zohlednit zejména podmínky a důvody pobytu na území dotčeného členského státu. Je tedy třeba zabývat se otázkou, zda byla zachována příslušnost francouzských soudů, nebo zda matka a dítě byly z hlediska unijního práva oprávněny získat obvyklé bydliště v Irsku.

32 Za těchto podmínek se Supreme Court rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

- „1) Brání za okolností projednávané věci existence řízení ohledně péče o dítě, které probíhá ve Francii, vzniku obvyklého bydliště dítěte v Irsku?
- 2) Přísluší i nadále otcí či francouzským soudům práva péče o dítě, takže zadržování dítěte v Irsku je protiprávní?
- 3) Mohou se irské soudy zabývat otázkou obvyklého bydliště dítěte v případě, že dítě pobývá v Irsku od července 2012, kdy jeho přemístění do Irska nebylo v rozporu s francouzským právem?“

K naléhavému řízení

- 33 Supreme Court požádal, aby žádost o rozhodnutí o předběžné otázce byla projednána v naléhavém řízení podle článku 107 jednacího řádu Soudního dvora, jelikož bod 17 odůvodnění nařízení uvádí, že v případech protiprávního přemístění nebo zadržení dítěte by mělo být neprodleně zajištěno jeho navrácení.
- 34 V tomto ohledu je třeba konstatovat, zaprvé že žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká nařízení, které bylo přijato zejména na základě čl. 61 písm. c) ES, nyní článku 67 SFEU, který je součástí hlavy V třetí části smlouvy o FEU týkající se prostoru svobody, bezpečnosti a práva, takže uvedená žádost spadá do oblasti působnosti naléhavého řízení o předběžné otázce, které upravuje článek 7 jednacího řádu.
- 35 Zadruhé z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že ačkoliv rozsudek ze dne 2. dubna 2012 přiznal rodičovskou zodpovědnost ve vztahu k dítěti oběma rodičům a otcí přiznal právo na styk s dítětem a na návštěvy dítěte u něj a že rozsudek cour d'appel de Bordeaux ze dne 5. března 2013, kterým byl výše uvedený rozsudek částečně zrušen, stanovil, že obvyklé bydliště dítěte je v místě bydliště otce, není otcí umožněn pravidelný styk s dítětem, nyní šestiletým, a to od jeho přemístění do Irska dne 12. července 2012. Vzhledem k tomu, že žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná v rámci sporu, jehož předmětem je žádost o navrácení dítěte do Francie podaná otcem, a odpovědi na položené otázky jsou pro řešení tohoto sporu rozhodující, mohlo by prodlení při tomto řešení poškodit obnovení vztahů mezi dítětem a otcem a v případě navrácení do Francie narušit začlenění dítěte do jeho nového rodinného a sociálního prostředí.
- 36 Za těchto podmínek třetí senát Soudního dvora na návrh soudce zpravodaje po vyslechnutí generálního advokáta rozhodl vyhovět žádosti předkládajícího soudu o projednání žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce v naléhavém řízení.

K předběžným otázkám

K relevantním ustanovením nařízení

- 37 Nejprve je třeba uvést, že ve sporu v původním řízení není mezi francouzskými soudy a irskými soudy žádný spor o příslušnost ani takový spor nehrozí, takže články 12 a 19 nařízení, které uvádí předkládající soud, nejsou pro řešení tohoto sporu relevantní.
- 38 Je totiž nesporné, že dítě mělo v době, kdy byla věc předložena tribunal de grande instance d'Angoulême a cour d'appel de Bordeaux, obvyklé bydliště ve Francii, takže podle článku 8 nařízení byly tyto soudy příslušné rozhodnout ve věci rodičovské zodpovědnosti.

- 39 Dále je třeba konstatovat, že k High Court byla dne 29. května 2013 podána žádost o navrácení dítěte do Francie na základě článku 12 Haagské úmluvy z roku 1980, článků 10 a 11 nařízení a zákona o únosech dětí a výkonu rozhodnutí o svěření do péče z roku 1991.
- 40 Taková žaloba, jejímž předmětem je navrácení dítěte, které bylo protiprávně přemístěno nebo zadrženo v jiném členském státě, do členského státu původu, se netýká věcně rodičovské zodpovědnosti, a nemá tedy stejný předmět ani příčinu, jako žaloba směřující k rozhodnutí o této zodpovědnosti (viz rozsudek Purucker, C-296/10, EU:C:2010:665, bod 68). Jinak řečeno, podle článku 19 Haagské úmluvy z roku 1980, rozhodnutí o návratu dítěte, vydané podle uvedené úmluvy, se nedotýká věcné úpravy práva péče o dítě. Mezi takovými žalobami tedy nemůže existovat překážka litispendence.
- 41 Je třeba dodat, že ani článek 10 nařízení se ve věci v původním řízení nepoužije, jelikož tato věc se věcně netýká rodičovské zodpovědnosti.
- 42 Zadruhé je nutné konstatovat, že pro řešení sporu v původním řízení nejsou relevantní ani ustanovení článku 9 nařízení, na který odkazuje High Court ve svém rozsudku ze dne 13. srpna 2013 a který stanoví, že v souvislosti s právem na styk zůstává po určitou dobu zachována příslušnost soudů členského státu podle předchozího obvyklého bydliště dítěte, ani ustanovení článku 24 nařízení, který zmiňuje předkládající soud a který je součástí oddílu I kapitoly III nařízení, týkajícího se uznávání rozhodnutí vydaných v některém členském státě. Jak vyplývá z výše uvedených konstatování, spor totiž nevyvolává otázku příslušnosti rozhodnout o právu na styk ani otázku uznání rozhodnutí francouzského soudu v Irsku.
- 43 Zatřetí je třeba uvést, že je naopak relevantní čl. 2 bod 11 nařízení, který definuje pojem „protiprávně přemístění nebo zadržení“, jakož i článek 11 nařízení, který doplňuje ustanovení Haagské úmluvy z roku 1980 a použije se, je-li jako ve věci v původním řízení k soudu v rámci Evropské unie podána na základě této úmluvy žádost o navrácení dítěte, které bylo protiprávně přemístěno do jiného členského státu nebo zadrženo v jiném členském státě, do členského státu.

K první a třetí otázce

- 44 Úvodem je třeba zdůraznit, že ve věci v původním řízení bylo dítě přemístěno z Francie do Irska oprávněně, v návaznosti na rozsudek ze dne 2. dubna 2012, který stanovil obvyklé bydliště dítěte v místě bydliště matky a který matce povolil „usadit se v Irsku“. Tento rozsudek, jak uvedla francouzská vláda v odpovědi na žádost o upřesnění zaslanou Soudním dvorem a na jednání, nebyl pravomocný, neboť proti němu bylo možné podat odvolání, avšak jeho ustanovení týkající se dítěte byla předběžně vykonatelná. Uvedený rozsudek, proti kterému bylo podáno odvolání před přemístěním dítěte, byl téměř osm měsíců po přemístění dítěte do Irska zrušen rozsudkem cour d'appel de Bordeaux ze dne 5. března 2013, který stanovil obvyklé bydliště dítěte v místě bydliště otce, žijícího ve Francii. Tento rozsudek, proti kterému podala M kasační opravný prostředek, je podle informací francouzské vlády vykonatelný a pravomocný, jelikož kasační opravný prostředek nemá ve francouzském právu odkladný účinek.
- 45 S ohledem na úvahy uvedené v bodech 37 až 43 tohoto rozsudku je tedy třeba mít za to, že podstatou první a třetí otázky předkládajícího soudu je, zda čl. 2 bod 11 a článek 11 nařízení musí být vykládány v tom smyslu, že v případě, kdy k přemístění dítěte došlo v souladu s předběžně vykonatelným soudním rozhodnutím, které bylo následně zrušeno soudním rozhodnutím, jež stanovilo obvyklé bydliště dítěte v místě bydliště rodiče žijícího v členském státě původu, musí soud členského státu, do kterého bylo dítě přemístěno, rozhodující o žádosti o navrácení dítěte, ověřit, prostřednictvím posouzení všech konkrétních okolností daného případu, zda dítě mělo bezprostředně před údajným protiprávním zadržením obvyklé bydliště stále v členském státě původu.

- 46 V tomto ohledu je třeba uvést, že podle definice protiprávního přemístění a zadržení v čl. 2 bodě 11 nařízení, jejíž znění je velmi podobné znění článku 3 Haagské úmluvy z roku 1980, k tomu, aby bylo přemístění nebo zadržení považováno za protiprávní ve smyslu nařízení, je nutné, aby jím bylo porušeno právo péče o dítě vyplývající ze soudního rozhodnutí, ze zákona nebo z právně závazné dohody podle právních předpisů členského státu, ve kterém mělo dítě své obvyklé bydliště bezprostředně před přemístěním nebo zadržením.
- 47 Z této definice vyplývá, že předpokladem existence protiprávního přemístění nebo zadržení ve smyslu čl. 2 bodu 11 nařízení je, že dítě mělo bezprostředně před přemístěním nebo zadržením obvyklé bydliště ve členském státě původu, a tato existence vyplývá z porušení práva péče o dítě priznaného podle právních předpisů tohoto členského státu.
- 48 Článek 11 odst. 1 nařízení stanoví, že odstavce 2 až 8 tohoto článku se použijí v případě, že osoba mající právo péče o dítě požádá příslušné orgány v členském státě o vydání rozhodnutí na základě Haagské úmluvy z roku 1980, aby dosáhla navrácení dítěte, které bylo protiprávně přemístěno do jiného členského státu nebo zadrženo „v jiném členském státě než v členském státě, ve kterém mělo dítě obvyklé bydliště bezprostředně před neoprávněným odebráním [protiprávním přemístěním] nebo zadržením“. Z toho vyplývá, že tomu tak není, pokud dítě nemělo obvyklé bydliště v členském státě původu bezprostředně před přemístěním nebo zadržením.
- 49 Jak z čl. 2 bodu 11, tak z čl. 11 odst. 1 nařízení tedy vyplývá, že posledně uvedené ustanovení se může pro účely vyhovění žádosti o navrácení dítěte použít pouze tehdy, pokud dítě mělo bezprostředně před údajným protiprávním zadržením obvyklé bydliště v členském státě původu.
- 50 Pokud jde o pojem „obvyklé bydliště“, Soudní dvůr již konstatoval, při výkladu článku 8 nařízení v rozsudku A (EU:C:2009:225) a článků 8 a 10 nařízení v rozsudku Mercredi (EU:C:2010:829), že nařízení neobsahuje žádnou definici tohoto pojmu, a dospěl k závěru, že jeho smysl a dosah musí být určeny zejména s ohledem na cíl vyplývající z bodu 12 odůvodnění nařízení, podle něhož jsou pravidla pro určení příslušnosti, která stanoví, formulována s ohledem na nejlepší zájem dítěte, a zejména na blízkost (rozsudky A, EU:C:2009:225, body 31 a 35, jakož i Mercredi, EU:C:2010:829, body 44 a 46).
- 51 V těchto rozsudcích Soudní dvůr rovněž rozhodl, že obvyklé bydliště dítěte musí vnitrostátní soud určit s přihlédnutím ke všem konkrétním skutkovým okolnostem v každém jednotlivém případě (rozsudky A, EU:C:2009:225, body 37 a 44, jakož i Mercredi, EU:C:2010:829, body 47 a 56). V tomto ohledu konstatoval, že kromě fyzické přítomnosti dítěte v členském státě musí i z dalších skutečností vyplývat, že tato přítomnost nemá v žádném případě pouze dočasnou či příležitostnou povahu a že bydliště dítěte odpovídá místu, které vykazuje určitou míru integrace dítěte v rámci sociálního a rodinného prostředí (rozsudky A, EU:C:2009:225, body 38 a 44, jakož i Mercredi, EU:C:2010:829, body 47, 49 a 56).
- 52 Soudní dvůr upřesnil, že za tím účelem je třeba přihlédnout zejména k trvání, pravidelnosti, podmínkám a důvodům pobytu na území členského státu a přestěhování rodiny do tohoto státu, ke státní příslušnosti dítěte, k místu a podmínkám školní docházky, k jazykovým znalostem, jakož i k rodinným a sociálním vazbám dítěte v uvedeném státě (rozsudky A, EU:C:2009:225, body 39 a 44, jakož i Mercredi, EU:C:2010:829, body 48, 49 a 56). Konstatoval rovněž, že záměr rodičů či jednoho z nich usadit se s dítětem v jiném členském státě vyjádřený pomocí určitých hmatatelných opatření, jako je koupě či nájem bytu v tomto členském státě, může být indicií pro přemístění obvyklého bydliště dítěte (viz rozsudky A, EU:C:2009:225, body 40 a 44, jakož i Mercredi, EU:C:2010:829, bod 50).
- 53 Kromě toho v bodech 51 až 56 rozsudku Mercredi (EU:C:2010:829) Soudní dvůr rozhodl, že délka pobytu může představovat pouze indicii v rámci posouzení všech konkrétních skutkových okolností v každém jednotlivém případě a upřesnil, které skutečnosti je třeba zejména zohlednit, je-li dítě malé.

- 54 Pojem „obvyklé bydliště“ dítěte uvedený v čl. 2 bodě 11 a v článku 11 nařízení nemůže mít jiný obsah, než jak byl vysvětlen ve výše uvedených rozsudcích v souvislosti s články 8 a 10 nařízení. Z úvah uvedených v bodech 46 až 53 tohoto rozsudku tedy vyplývá, že soudu členského státu, do kterého bylo dítě přemístěno, rozhodujícímu o žádosti o navrácení založené na Haagské úmluvě z roku 1980 a článku 11 nařízení, přísluší ověřit, zda dítě mělo bezprostředně před údajným protiprávním přemístěním nebo zadržením obvyklé bydliště v členském státě původu, s přihlédnutím ke všem konkrétním skutkovým okolnostem v každém jednotlivém případě podle kritérií posouzení stanovených v těchto rozsudcích.
- 55 Při přezkumu zejména důvodů pobytu dítěte v členském státě, do kterého bylo dítě přemístěno, a úmyslu rodiče, který je tam přivezl, je důležité za takových okolností, o jaké se jedná ve věci v původním řízení, přihlédnout ke skutečnosti, že soudní rozhodnutí umožňující přemístění mohlo být vykonáno předběžně a že proti němu bylo podáno odvolání. Tyto skutečnosti totiž nehovoří ve prospěch závěru, že obvyklé bydliště dítěte bylo přemístěno, jelikož uvedené rozhodnutí mělo předběžný charakter a uvedený rodič si nemohl být v okamžiku přemístění jist, že pobyt v tomto členském státě není dočasný.
- 56 S ohledem na nutnost zajistit ochranu nejlepšího zájmu dítěte je třeba v rámci posouzení všech konkrétních okolností daného případu poměřit tyto skutečnosti s dalšími skutkovými okolnostmi, které mohou prokazovat určitou integraci dítěte do sociálního a rodinného prostředí po jeho přemístění, jak jsou zmíněny v bodě 52 tohoto rozsudku, a zejména čas, který uplynul mezi tímto přemístěním a soudním rozhodnutím, kterým bylo zrušeno rozhodnutí prvního stupně a stanoveno, že obvyklé bydliště dítěte je v místě bydliště rodiče žijícího v členském státě původu. Naopak čas, který uplynul po tomto rozhodnutí, nelze v žádném případě zohlednit.
- 57 S ohledem na všechny tyto úvahy je třeba na první a třetí otázku odpovědět tak, že čl. 2 bod 11 a článek 11 nařízení musí být vykládány v tom smyslu, že v případě, kdy k přemístění dítěte došlo v souladu s předběžně vykonatelným soudním rozhodnutím, které bylo následně zrušeno soudním rozhodnutím, jež stanovilo obvyklé bydliště dítěte v místě bydliště rodiče žijícího v členském státě původu, musí soud členského státu, do kterého bylo dítě přemístěno, rozhodující o žádosti o navrácení dítěte prostřednictvím posouzení všech konkrétních okolností daného případu ověřit, zda dítě mělo bezprostředně před údajným protiprávním zadržením obvyklé bydliště stále v členském státě původu. V rámci tohoto posouzení je třeba přihlédnout ke skutečnosti, že soudní rozhodnutí umožňující přemístění mohlo být vykonáno předběžně a že proti němu bylo podáno odvolání.

Ke druhé otázce

- 58 Vzhledem k tomu, že francouzská vláda a Komise mají za to, že přípustnost druhé otázky je sporná, jelikož se týká výkladu Haagské úmluvy z roku 1980, je třeba podotknout, jak uvedl generální advokát v bodech 54 až 57 svého názoru, že vzhledem k tomu, že nařízení přebírá v některých ze svých ustanovení znění uvedené úmluvy nebo na ni odkazuje, je požadovaný výklad nezbytný k jednotnému uplatňování nařízení a uvedené úmluvy v rámci Unie a není pro řešení sporu v původním řízení irelevantní (v tomto smyslu viz rozsudek McB., C-400/10 PPU, EU:C:2010:582, body 32 až 37).
- 59 K věci samé je třeba předem uvést, zaprvé že francouzská vláda na jednání poukázala na to, že podle francouzského práva nemůže být soud nositelem práva péče.
- 60 Zadruhé vzhledem k tomu, že předkládající soud zdá se spojuje otázku příslušnosti francouzských soudů rozhodovat o právu péče o dítě s otázkou protiprávnosti zadržení, je třeba podotknout, jak je uvedeno v bodě 38 tohoto rozsudku, že cour d'appel de Bordeaux byl příslušný, když rozsudkem ze dne 5. března 2013 stanovil bydliště dítěte v místě bydliště otce. To však nemá vliv na to, zda zadržení

dítěte je ve smyslu nařízení protiprávní, jelikož jeho protiprávní charakter nevyplyvá ze samotné příslušnosti soudů členského státu původu, nýbrž z porušení práva péče o dítě přiznaného podle právních předpisů členského státu původu, jak bylo konstatováno v bodě 47 tohoto rozsudku.

- 61 Zatřetí je třeba zdůraznit, že čl. 2 bod 11 nařízení nezahrnuje do definice „protiprávního přemístění nebo zadržení“ porušení práva na styk s dítětem a návštěv dítěte.
- 62 Za těchto podmínek je třeba mít za to, že podstatou druhé otázky předkládajícího soudu je, zda nařízení musí být vykládáno v tom smyslu, že v případě, kdy k přemístění dítěte došlo v souladu s předběžně vykonatelným soudním rozhodnutím, které bylo následně zrušeno soudním rozhodnutím, jež stanovilo obvyklé bydliště dítěte v místě bydliště rodiče žijícího v členském státě původu, je nenavrácení dítěte do tohoto členského státu v návaznosti na toto druhé rozhodnutí protiprávní, takže se uplatní článek 11 nařízení.
- 63 V tomto ohledu stačí konstatovat, že nenavrácení dítěte do členského státu v návaznosti na soudní rozhodnutí tohoto členského státu, kterým bylo stanoveno, že dítě má obvyklé bydliště v místě bydliště rodiče žijícího v uvedeném členském státě, představuje porušení práva péče o dítě ve smyslu nařízení, jelikož právo péče o dítě zahrnuje podle čl. 2 bodu 9 nařízení právo určit místo bydliště dítěte. Zadržení dítěte v rozporu s takovým rozhodnutím je tedy protiprávní ve smyslu nařízení. Jeho článek 11 se tedy použije, mělo-li dítě bezprostředně před tímto zadržením obvyklé bydliště v členském státě původu.
- 64 Je-li konstatováno, že tato podmínka bydliště není splněna, je rozhodnutí o zamítnutí žádosti o navrácení založené na článku 11 nařízení, které se nedotýká věcné úpravy práva péče o dítě, o němž již soud členského státu původu rozhodl, přijato, aniž je tím dotčeno použití pravidel týkajících se uznávání a výkonu rozhodnutí vydaných v některém členském státě stanovených v kapitole III nařízení.
- 65 Ve věci v původním řízení tak nenavrácení dítěte do Francie představuje porušení práva péče o dítě, ve smyslu nařízení, vyplývajícího z rozsudku cour d'appel de Bordeaux ze dne 5. března 2013. V důsledku toho je toto zadržení protiprávní ve smyslu nařízení a na základě jeho článku 11 lze vyhovět žádosti o navrácení, pokud příslušný irský soud dospěje k závěru, že dítě mělo bezprostředně před tímto rozsudkem obvyklé bydliště ve Francii. Bude-li mít tento soud naopak za to, že dítě mělo v tomto okamžiku obvyklé bydliště v Irsku, jeho rozhodnutí zamítající žádost o navrácení bude přijato, aniž bude dotčeno použití pravidel kapitoly III nařízení k zajištění výkonu uvedeného rozsudku.
- 66 V posledně uvedeném případě je třeba připomenout, že v souladu s bodem 21 jeho odůvodnění je nařízení založeno na koncepci, podle níž mají být uznání a výkon rozhodnutí vydaných v členském státě založeny na zásadě vzájemné důvěry a důvody pro neuznání mají být omezeny na nezbytné minimum (rozsudek Rinau, C-195/08 PPU, EU:C:2008:406, bod 50).
- 67 Okolnost, že obvyklé bydliště dítěte se mohlo v návaznosti na rozsudek prvního stupně v průběhu odvolacího řízení změnit a že tuto změnu případně konstatuje soud projednávající žádost o navrácení založenou na Haagské úmluvě z roku 1980 a článku 11 nařízení, nemůže představovat skutečnost, jíž by se mohl dovolávat rodič, který zadržením dítěte porušuje právo péče o dítě, aby prodloužil faktickou situaci vzniklou v důsledku jeho protiprávního jednání a zabránil výkonu rozhodnutí o výkonu rodičovské zodpovědnosti vydaného v členském státě původu, v němž je vykonatelné a které bylo doručeno. Kdyby se vycházelo z toho, že konstatování změny obvyklého bydliště dítěte ze strany soudu projednávajícího takovou žádost umožňuje tuto faktickou situaci prodlužovat a bránit výkonu takového rozhodnutí, znamenalo by to obcházet mechanismus stanovený oddílem 2 kapitoly III nařízení a zbavilo by jej smyslu.

- 68 Podobně v takovém případě, o jaký jde ve věci v původním řízení, nemůže mít podání opravného prostředku proti takovému rozhodnutí o výkonu rodičovské zodpovědnosti vydanému členským státem původu vliv na výkon tohoto rozhodnutí.
- 69 S ohledem na vše výše uvedené je třeba na druhou otázku odpovědět tak, že nařízení musí být vykládáno v tom smyslu, že v případě, kdy k přemístění dítěte došlo v souladu s předběžně vykonatelným soudním rozhodnutím, které bylo následně zrušeno soudním rozhodnutím, jež stanovilo obvyklé bydliště dítěte v místě bydliště rodiče žijícího v členském státě původu, je nenavrácení dítěte do tohoto členského státu v návaznosti na toto druhé rozhodnutí protiprávní a uplatní se článek 11 nařízení, je-li konstatováno, že dítě mělo bezprostředně před zadržením obvyklé bydliště stále v uvedeném členském státě. Je-li naopak konstatováno, že dítě v tomto okamžiku již nemělo obvyklé bydliště v členském státě původu, je rozhodnutí o zamítnutí žádosti o navrácení založené na tomto ustanovení přijato, aniž je tím dotčeno použití pravidel týkajících se uznávání a výkonu rozhodnutí vydaných v některém členském státě stanovených v kapitole III nařízení.

K nákladům řízení

- 70 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (třetí senát) rozhodl takto:

- 1) Článek 2 bod 11 a článek 11 nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 musí být vykládány v tom smyslu, že v případě, kdy k přemístění dítěte došlo v souladu s předběžně vykonatelným soudním rozhodnutím, které bylo následně zrušeno soudním rozhodnutím, jež stanovilo obvyklé bydliště dítěte v místě bydliště rodiče žijícího v členském státě původu, musí soud členského státu, do kterého bylo dítě přemístěno, rozhodující o žádosti o navrácení dítěte prostřednictvím posouzení všech konkrétních okolností daného případu ověřit, zda dítě mělo bezprostředně před údajným protiprávním zadržením obvyklé bydliště stále v členském státě původu. V rámci tohoto posouzení je třeba přihlídnout ke skutečnosti, že soudní rozhodnutí umožňující přemístění mohlo být vykonáno předběžně a že proti němu bylo podáno odvolání.
- 2) Nařízení č. 2201/2003 musí být vykládáno v tom smyslu, že v případě, kdy k přemístění dítěte došlo v souladu s předběžně vykonatelným soudním rozhodnutím, které bylo následně zrušeno soudním rozhodnutím, jež stanovilo obvyklé bydliště dítěte v místě bydliště rodiče žijícího v členském státě původu, je nenavrácení dítěte do tohoto členského státu v návaznosti na toto druhé rozhodnutí protiprávní a uplatní se článek 11 tohoto nařízení, je-li konstatováno, že dítě mělo bezprostředně před zadržením obvyklé bydliště stále v uvedeném členském státě. Je-li naopak konstatováno, že dítě v tomto okamžiku již nemělo obvyklé bydliště v členském státě původu, je rozhodnutí o zamítnutí žádosti o navrácení založené na tomto ustanovení přijato, aniž je tím dotčeno použití pravidel týkajících se uznávání a výkonu rozhodnutí vydaných v některém členském státě stanovených v kapitole III téhož nařízení.

Podpisy.